

Jak posílit ochranu lidských práv v České republice? Ombudsman čerpal ze zkušeností z Norska

27. února 2024

Ombudsman Stanislav Křeček a zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm dnes představili, jak se jejich úřad připravuje na případné další rozšiřování působnosti v oblasti ochrany lidských práv. V posledních čtyřech letech ombudsman využil 38 a čtvrt milionu korun z projektu Norských fondů¹ k obohacení práce v současných agendách s lidskoprávním přesahem o řadu výzkumů, zpráv či doporučení a další aktivity zaměřené na odborníky i laickou veřejnost. I díky partnerství s [norskou národní lidskoprávní institucí](#) získali zaměstnanci Kanceláře ombudsmana zkušenosti s metodami práce typickými pro instituce s širokým mandátem k ochraně lidských práv. Využívají je už ve své současné práci, a zužitkují je především při případné proměně veřejného ochránce práv v takzvanou národní lidskoprávní instituci (NHRI) či při zřízení dětského ombudsmana. Obojí předpokládá připravovaná [novela zákona o veřejném ochránci práv](#). Její projednání má ve čtvrtek 29. února [na programu Legislativní rada vlády](#).

Práci na projektu Norských fondů se v Kanceláři ombudsmana od ledna 2020 do konce roku 2023 věnovalo průměrně jedenáct zaměstnanců, z nich osm na plný úvazek. Specializovali se na oblasti, jako je ochrana ohrožených dětí a jejich rodin, prosazování rovného zacházení a ochrana před diskriminací nebo prevence špatného zacházení s lidmi omezenými na svobodě. Součástí projektu bylo například i testování srozumitelnosti úředních textů nebo příprava odborných materiálů, jako jsou připomínky k návrhům právních předpisů, vyrozumění vládě nebo vyjádření pro mezinárodní organizace.

Mezi praktické výstupy pro nejširší veřejnost patří například příručky [pro rodiče](#) a [zaměstnavatele](#) týkající se rovného zacházení na trhu práce nebo [doporučení](#), jak se mají zaměstnavatelé vyhnout diskriminaci na pracovišti. Lidé také mohou absolvovat [e-learning](#) základů antidiskriminačního práva. Dětem, rodičům nebo třeba vyučujícím je určena [Úmluva o právech dítěte ve znění srozumitelném dětem](#) a [série videí](#) o působnosti ombudsmana.

V rámci podpory práv dětí se v Kanceláři ombudsmana konala [dětská konference](#) a následně se žáci středních a základních škol v participačních skupinách věnovali [přemýšlení o změnách ve svých školách](#), [přípravě projektů](#) na zlepšení svého okolí, a diskuzím o [právu na soukromí](#) nebo o [poměrování mezi jednotlivými právy](#).

¹ Projekt *Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustanovení Národní lidskoprávní instituce v ČR)*, číslo projektu: LP- PDP3-001. Tento projekt je financován z prostředků fondů EHP a Norska 2014–2021 a státního rozpočtu ČR.

Na workshopech sdílel veřejný ochránce práv s odborníky zjištění například z výzkumů zabývajících se dobrou praxí při [zajišťování bydlení pro zranitelné skupiny obyvatel](#), [přístupností](#) budov i služeb pro lidi s postižením nebo [situací pracovníků z jiných států Evropské unie](#). Mezi osmi doporučeními týkajícími se ochrany ohrožených dětí a jejich rodin jsou například ta, jak by [vězeňská služba](#) a [orgány sociálně právní ochrany dětí](#) mohly zlepšit setkávání a ostatní kontakty dětí s vězněnými rodiči. Další doporučení se týkají například [vyhledávání pěstounů na přechodnou dobu](#) nebo [zvýšení jejich odměn](#).

Veřejný ochránce práv také sledoval, jak zařízení, kde jsou lidé omezení na osobní svobodě, plní jeho dosavadní doporučení. Pracovníci Kanceláře ombudsmana si to ověřili v celkem dvaceti zařízeních různého typu – od věznic, přes policejní cely, psychiatrické nemocnice a zařízení pro cizince až po dětské domovy.

„Postupné rozšiřování působnosti ombudsmana o lidskoprávní agendy s sebou už v minulosti přineslo posun od pomoci konkrétním stěžovatelům s jejich individuálními těžkostmi, například při jednání s úřady, také ke sledování obecných témat a snaze o systémové řešení nedostatků. Díky projektu jsme si tento přístup mohli intenzivně zkusit,“ přiblížil ombudsman Stanislav Křeček.

„Myslím, že jsme se mohli dobře připravit i na další změny, které by s sebou nesla přeměna veřejného ochránce práv v takzvanou národní lidskoprávní instituci (NHRI). Jednou z nich je samotný výběr témat, kterým se budeme věnovat. Vloni na podzim jsme k možnému zřízení NHRI v České republice s norským partnerem uspořádali [mezinárodní kulatý stůl](#). I tam opakovaně zaznělo, že stanovení priorit je pro instituce s širokým mandátem k ochraně lidských práv nezbytné,“ připomněl zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm. Neméně důležité je podle něj také dlouhodobé sledování vybraných oblastí.

Tuto metodu práce i stanovení priorit si už veřejný ochránce práv prakticky vyzkoušel, když po uplynulé čtyři roky monitoroval naplňování práva na rovné zacházení. Výsledkem jsou čtyři monitorovací zprávy (spisové značky: [62/2020/DIS](#), [89/2021/DIS](#), [16/2023/DIS](#) a [55/2023/DIS](#)) shrnující vývoj ve vybraných oblastech. Těmi jsou vzdělávání Romů, rovné odměňování mužů a žen a také některé procesní otázky

Ombudsman v těchto zprávách například upozornil, že zastaralá diagnostika nemusí u romských žáků správně odlišit vrozené rozumové schopnosti a vliv prostředí. V poslední zprávě proto Ministerstvu školství mimo jiné doporučil, aby školská poradenská zařízení vedlo k častějšímu využívání moderních diagnostických nástrojů.

Norské fondy podporují projekty v České republice již dvacet let. Všechny programy a předem definované projekty jsou výsledkem bilaterálních jednání mezi českou a norskou vládou. Jsem velmi rád, že projekt Posílení aktivit veřejného ochránce práv byl v tomto období podpořen a přispěl ke zlepšení situace některých ohrožených a marginalizovaných skupin obyvatel, jako jsou lidé s postižením či vězněné osoby,“ uvedl v souvislosti s uzavřením projektu velvyslanec Norského království v Praze Victor Conrad Rønneberg.

Ocenil také, že by i v České republice nyní mohla díky novele zákona o veřejném ochránci práv vzniknout národní lidskoprávní instituce (NHRI): *„Většina zemí Evropské unie již NHRI*

má a je to pevná součást právního státu – nezávislý pozorovatel a poradce pro orgány státní správy. Pevně věřím, že tímto dojde k dalšímu systematickému zlepšení na poli lidských práv, a to i v souvislosti s aktuálními výzvami jako je migrace z Ukrajiny, pokračující diskriminace Romů nebo nedostatečně řešený problém domácího a sexuálního násilí,” doplnil norský velvyslanec.

Stručná statistika hlavních výstupů projektu 2020–2023

Vydali jsme:

20 zpráv z následných návštěv zařízení, kde mohou být lidé omezení na osobní svobodě

8 doporučení týkajících se ochrany ohrožených dětí a jejich rodin

4 monitorovací zprávy o naplňování práva na rovné zacházení v oblastech vzdělávání Romů, rovného odměňování žen a mužů a některých procesních otázkách

4 doporučení v oblasti práva na rovné zacházení

[Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením ve snadném čtení](#)

[Úmluvu o právech dítěte ve znění srozumitelném dětem](#)

[Leták pro děti ve výchovných ústavech nebo dětských domovech](#)

Odborný článek [Vznik národní lidskoprávní instituce v České republice – v čem se lze inspirovat v Norsku?](#)

Připravili jsme:

37 odborných materiálů, jako jsou legislativní doporučení, připomínky a vyjádření veřejného ochránce práv

7 videí pro [děti #AničkaVloguje](#) o působnosti ombudsmana

6 modulů e-learningového kurzu [Základy antidiskriminačního práva](#)

5 výzkumů z oblasti práva na rovné zacházení a navazujících workshopů pro odborníky i veřejnost

4 interní školení pro zaměstnance Kanceláře ombudsmana týkající se lidskoprávní a ústavněprávní perspektivy v práci Kanceláře veřejného ochránce práv

Kulatý stůl *Srozumitelnost ve veřejné správě* pro úředníky, soudce i další odborníky

[První ombudsmanskou konferenci pro děti](#)

Setkání tří dětských participačních skupin

Proškolili jsme:

326 odborných zaměstnanců zařízení, ve kterých se nachází nebo mohou nacházet lidé omezení na osobní svobodě

506 pracovníků v sociální oblasti

Přehled projektových aktivit i s odkazy na jednotlivé výstupy je dostupný v příloze tiskové zprávy, případně na webové stránce <https://www.ochrance.cz/projekty/posileni-aktivit/>